

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De quattuor virtutibus cardinalibus, sive De formula honestae vitae

Martin <von Braga, Bischof>

[Augsburg], nicht vor 1503

De iusticia

[urn:nbn:de:bsz:31-290078](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-290078)

hoc est nō debet querere gloria vanā de suis virtutibus. nā gloria la-
 bilis est. vt dicit mg̃ Sen. in epla quadā ad Lucil. Quid de vanis
 gloriariis hoibus q̃ mīme p̃dest. Ideo cōtēnere debes vanā gloriā.
 q̃ facilliter decidit sicut flos. Tul. ij. offi. Et subdit q̃ cōtinēs etiam
 nō d̃ esse crudelis exactor vel corrector illorū hoīm q̃bus anteposi-
 tus et prepositus est in dignitate. sed humilia vt prius patuit. Neq̃
 etiā cōtinēs alicuius insipiētis spernere d̃. Nā magna miser cordia
 est miserere insipiētis. vt dicit Platinus phūs. Et cōtinēs pauca lo-
 qui d̃. et illa q̃ loquit debēt esse vera. Iuxta illud Moral. Si mo-
 beatus verus tuo p̃cedit ab ore. Sicut Catho. Nō sis ṽtosus et. Et
 d̃ esse cupidus sapie. Nā nihil vtilius hoibus in hac vita est q̃ ip̃a
 q̃ disponit oia. vt dicit Sapie. viij. Et vitā quietam efficit. vt dicit
 Seneca ad Lucil. Et cōtinēs d̃ esse docilis. hoc est diligēt̃ d̃ in-
 sistere studio. Quare dicit Seneca. lxxvij. ad Lucil. q̃diu ṽtuas tā
 diu discas. Añ Catho. Instrue p̃ceptis aim ne discrete cesses. Nā si
 ne doctrina et. Etiā cōtinēs imp̃ire d̃ illd̃ q̃d p̃t̃ postulāt. cuius
 rō ante habita est. Et ea q̃ tu ignoras sine verēcūdia inq̃re ab alijs.
 Nā p̃ hic animus tuus eleuat. vii. Sepe rogare rogata tenere retē-
 ta docere. Nec tria discipulū faciūt sup̃are mg̃m. Ideo non debes
 vereri de inq̃sitione. nec occultare tuā ignorantiam. Nō em̃ victū est
 nihil scire. sed nihil discere velle.

De iusticia.

Iusticia post hec virt̃ est. Quid aut̃ est iusticia
 nisi tacita nature cōnexio. in adiutorū multorū
 adinuēta. Et quid est iusticia nisi ñra p̃stitutio
 seu diuina lex et vinculū h̃iane societatis. In hac aut̃ nō
 existimam̃ quid exp̃ediat. exp̃edit illa q̃cqd̃ dictauerit.
 Istud est vltimū et p̃ncipale caplm̃ huius totius libelli Seneca in
 q̃ determinat̃ de vltima p̃tute cardinali. s. iusticia. Et diuidit̃ in du-
 as p̃tes. In p̃ma p̃te ponit Seneca diffinitionē. in sc̃da p̃prietates et
 officia iusticie. lbi. Si q̃s et. In p̃ma p̃te innuit̃ p̃mo q̃ iusticia est
 virtus. sc̃do cuiusmodi virtus est iusticia. tercio q̃ ipsa est vtilis. et il-
 la pat̃r̃ in textu sc̃dm̃ ordinē. Añ q̃ de his in sp̃ali aliqd̃ dicit̃. p̃e-
 minēda sunt q̃dā generalia pro noticia sequētū h̃nda. Et sunt tria.
 P̃mū q̃ iusticia respicit ea q̃ sūt̃ in cōcētionibus humane vite. vt
 dicit Phūs. v. Eibi. Sicut mg̃ hic in l̃ra q̃ñ dicit q̃ ipsa sit repta in
 adiutorū multorū. Quicqd̃ em̃ rō licitū esse dicat̃ hic p̃sequēda est
 et recta rō dicat̃ in humana cōstantibus vite necessarijs eq̃litate et

edrat ergo merito equitas seruanda est q̄ p̄p̄riū obiectū est iusticie. Se-
cundū p̄ncipale est in q̄ consistit iusticia z q̄s p̄p̄rius eius actus est.
Proprius em̄ actus ip̄ius est reddere vnicuiq̄ qd̄ suū est. Nā mate-
ria iusticie est op̄atio exteriorū s̄m q̄ ip̄a vel res que p̄ eā agit sit re-
spectu alterius. Propriū em̄ cuiuscūq̄ est q̄ sibi dat s̄m c̄q̄litate z
p̄portione iusticie. ergo p̄p̄rius actus iusticie est reddere vnicuiq̄ qd̄
suū est. Tertiuū est de q̄dditate ip̄ius iusticie. vñ ip̄a sic not. ficat s̄m
Ambro. in l. de officijs. Est q̄ vnicuiq̄ reddit qd̄ suū est. alit̄ nū nō
vendicat. vñ l̄itate p̄p̄riā nō negligit. vt cōem c̄q̄tate custodiat. Eadē
s̄m b̄m Tho. in. ij. q. liij. sic diffinit. Est constās p̄p̄rius q̄ vñ
tas. vnicuiq̄ qd̄ suū est tribuēs. Sicut a philo. v. Erbi. Est habitus
sc̄dm quē aliq̄s dicit op̄atiuus sc̄dm electionem iusti.

Quisq̄s hāc sectari desideras. Primo deū time z cū ama-
re ameris ab eo. Amabis aut̄ deū si mutaberis cū in hoc
aut̄ oib̄ velis p̄desse. nulli nocere. Et tūc cūcti appella-
būt te vitū iustū z oēs te sequunt̄. venerabunt̄ z diligēt.
In hac pte Sen. ponit p̄t̄e p̄cūtiā ponēdo p̄p̄riates z officia ius-
ticie dicens p̄mo q̄ sectator iusticie p̄ncipaliter d̄z timere deū. Tūc
p̄uer. xxiij. In timore d̄ni esto tota die. nā initiū sapie est timor d̄ni
Eccl. i. Nam timor d̄ni vt ibidē dicit gloria z gloriatio z leticia est.
Ideo deus timere debemus vt amemur ab eo. Ideo etiā diligere p̄
oibus debemus eū. vñ Catho. Si deus est antmus vt nobis carni-
na dicunt. Dic tibi p̄cipue s̄t̄pura mente colendus. Ille aut̄ amat
deū q̄ imitat̄ eū in suis mandatis. In hoc vtoibus p̄ficiuus velicē
z nulli damnū inferre. q̄n̄ q̄s hoc facit tunc oēs hoies appellabunt
eum virū iustum z p̄fecum. z oēs sequunt̄ z amant eum.

Iust̄ em̄ vt sta. nō solū nō nocēbis. sed etiā nocētes p̄hi-
bebis. Nā nulli nocere nō est iusticia. s̄ ab alienis abste-
nētia. Ab his ergo incipe z nō auferas nisi ad maiorā p̄-
ueharis. Et etiā aliena ablata restitue. Raptores quoq̄
ip̄os ne ab alijs r̄nendi sunt. castiga z p̄hibe z coherce.
Vt Seneca ponit alia officia iusticie. d. non solū in hoc cōstituit
iusticia vt nulli nocēas. sed etiā p̄hibere nocētes. Nā nulli nocere. t̄tus
inferre p̄p̄rie dicta nō est iusticia. imo requit̄ custodia ab alienis ma-
lis. ergo ab his documētis debes incipe z nō cessare donec ad maio-
ra p̄ueharis. Et etiā nō solū aliena ablata restituere debes imo etiā
siuētia q̄ fuerunt possessa z relicta. vt dicit beatus Tho. in. ij. q.

¶ **¶** Castigare debes & p[ro]hibere ip[s]os sapientes ne ad alios homin[um]
an[im]i formidat[i]o[n]e q[ui]a in hoc consistit, prius actus iusticie v[er]i v[er]sum est.

¶ In nulla voce ambiguitate p[ro]uocet[ur] necras, sed ani
mi qualitate[m] speculari, nihil tibi intersit an affirmes vel
neges. De religione ac fide scias agi vbiq[ue] de veritate
tractat. Nam nisi deus in iure iurando innocet & inuo
canti testis non erit tamen inde non transcas veritatem
nec iusticie transilcas legem.

¶ **¶** Seneca ponit alia officia ad habitum iusticie p[ro]tinetia. & vult p[ri]mo
q[uo]d homo iustus de dubio sermone disceptatione[m] facere no[n] debeat, hoc idem
Cato in suis dogmatibus. Iracundus de incerta cōtendere noli. Nā
hoc p[ro]p[ri]um est stultorum, vt dicit p[ro]p[ri]et[er] p[ri]m[us], ca. Labia stulti imiscunt se ri
ris & os e[or]um iurgis puocat. Et subdit Seneca q[uo]d q[ui]tate[m] animi in p[ro]p[ri]o
ere debet iustus, sic videt q[uo]d sic insecutor honoris moru[m]. Et scire de
bes q[uo]d iste tractatus est de religione & fide, id seruanda est vbiq[ue] q[ui] tra
ctat de veritate, & si dum in iure iurando inuocaueris, & no[n] tibi testis
fuerit, p[ro]pterea no[n] debes p[ro]iurare v[er]itate[m] nec statutu[m] iusticie. Nā post
deu[m] ip[s]a veritas colenda est, vt vult Pythagoras q[ui] sola deo ho[m]ines p[ro]p[ri]i
mos facit. Ideo p[ro]p[ri]us Empedocles inquit, Caue ab his q[ui] veritate[m] no[n]
seruāt, ideo n[on] t[ame]n recedere debes a lege v[er]itatis nec iusticie.

¶ **¶** Si aliqui coartecis mēdatio v[er]i, v[er]ere no[n] ad falsi s[ed] ad
veri custodiā. Et si contigerit veritate[m] mēdatio redimere
no[n] mēteris sed pot[er]it excusabis, q[ui]a ibi honesta cā est. In
stus secreta no[n] p[ro]dit, taceat em̄ taceat, & loquēda loquit[ur].

¶ **¶** Seneca ponit alia officia ad habitum iusticie p[ro]tinetia, volens
q[uo]d si aliqui cōpulsus fueris aliqui frui mendacio, v[er]i debes ad conser
uatione[m] veri & no[n] falsi, nā ad iusticia[m] nos nati sumus vt dicit Tulius i
li. j. Nihil p[ro]statius q[uam] intelligi nos ad iusticia[m] esse natos, no[n] em̄ opi
nionē sed natura ius instituit est, cū aut iustus dicit q[uo]d ius seruās v[er]i
debet ad cōseruatione[m] veri sermonis & p[ro]p[ter] vtilitate[m] mendacii. Men
daciū autē scdm se malus est & fugiendum, vt dicit p[ro]p[ri]us, li. j. Et sic,
Unusquisq[ue] qualis est talia facit operat[ur] & v[er]it[as] p[ro]p[ri]i gratia alicuius
operet[ur]. Si autē contigerit nos v[er]i mendacio p[ro]p[ter] vilitate[m] p[ro]p[ri]i &
non p[ro]p[ter] decep[ti]o[n]em vel gratia[m] lucri mendaciū p[ro]p[ri]um non est
& si homo iustus no[n] manifestat secreta iustus dicit, Sed fatui faciunt
p[ro]p[ri]o modo, de q[ui]bus Plinius, Stultior est stulto qui mandata
balsama cribat. Ex verbis pleno verba tace[n]da v[er]o.

At illi alia est pax et secunda etiam tranquillitas. ut dicitur illi a
malis vincant. ab istis autem mala vincant. Nec ergo si
stodere curaveris leti et intrepidus sine tui cursus expecta
tibus iusticia huius mundi hilaris despicias et tumultuosa
expectabis quieti et ad extrema securus properabis

Hic consequenter ostendit Seneca quod summa reges et alia pars seu secunda pars
illius illi boni existit videlicet iusto. quod tacenda tacet et loquenda loquitur. Et
cum mali bores fugant a malis. tunc ipse omnia superat mala. Et ergo infert
Seneca. Si iustus curam habuerit in studendo et recitando ea quae dicta sunt
de iustitia. iste iustus et letus expectare potest terminum suae vite. et omnia
huius mundi refutat videlicet iusticia et tumultuosa sustinet et gradat
cuius ad extrema vite sue. Nam iusticia sicut Mercurius est vocatus
dei. Cuius autem illa duo officia retinet que ponit Lactantius in libro de vero
cultu dei. videlicet coniungit deo et homini. primum videlicet deo coniungit
religio nuncupatur. Secundum autem humanitas est secure et hilariter prope
rare potest ad extrema iusticia propter iusticia homo.

De mensura et moderatione prudentie

Nec ergo constitutionibus hec quatuor virtutes spes pro
fectu te faciunt virtuti si mensura rectitudinis hanc
neque vincendi sine feruabis. Nam si prudentia termi
nos suos excedat. callidus pauidus acuminis eris ingenij in
stigator. larerium quilibetque noxtarum ostentator. vocaberis et
imicus timidus suspitionibus attentus pro aliquo tunc spes aliquo
quies. pro aliquo existimans et subtilissimas suspiciones tuas
as ad reprehensionem alicuius impingens admissio notaberis de
gistro astu plenus vispellis simplicitate imicus preceptor. quod
etiam et postremo vno nomine a cunctis malis vocaberis homo
Postquam Seneca determinavit specificas et sigillatim de quatuor virtutibus
cardinalibus. videlicet de prudentia. magnitudine. continentia et iusticia.
Hic consequenter ponit epilogationem harum virtutum. et hoc propter meliorem
habendam memoriam. Et primo ponit recapitulationem prudentie. Secundo
magnitudinis. Tertio continentie. Quarto iusticie. Et per pariter pro
ordine in processu huius. Epilogatio dicitur sic. His ergo institutionibus
et ceteris. quod ille quatuor virtutes cardinales cum officiis earum de. faciunt te
virtuti felice et placens. et hoc est verum si viues sicut mensura rectitudinis
vult Seneca in epistola lxxviii. ad Lucium. hec inquit. Hoc optimus habet in se ge
nerosus animus quod excitat ad honesta magnarum rerum specie ad se vocat